

THE LOST WORLD

Arthur Conan Doyle

Voorwoord

The Lost World behoort tot de meest tot de verbeelding sprekende avonturenromans van het begin van de twintigste eeuw. Met dit werk verliet Arthur Conan Doyle tijdelijk het domein van de misdaadliteratuur om zich te begeven op het snijvlak van wetenschap, verbeelding en ontdekkingsdrang.

Het verhaal, verteld door de jonge journalist Edward Malone, voert de lezer mee naar een afgelegen en nauwelijks toegankelijk plateau diep in Zuid-Amerika. Daar, afgesneden van de moderne wereld, zou de tijd zijn blijven stilstaan en zouden prehistorische dieren nog altijd voortleven. Wat begint als een wetenschappelijke hypothese, groeit uit tot een gevaarlijke expeditie waarin nieuwsgierigheid, moed en menselijke ambitie voortdurend op de proef worden gesteld.

Doyle combineert in *The Lost World* de geest van het Victoriaanse avontuur met een scherp oog voor de wetenschappelijke discussies van zijn tijd. Evolutietheorie, empirisch bewijs en de grenzen van menselijke kennis vormen een onderliggende spanningslaag onder het spectaculaire verhaal. Tegelijkertijd blijft de roman toegankelijk en meeslepend, gedragen door humor, karaktertekening en een voortdurend gevoel van verwondering.

Meer dan een eeuw na verschijnen behoudt *The Lost World* zijn kracht. Het boek weerspiegelt een tijdperk waarin de wereld nog onvolledig in kaart was gebracht en waarin de gedachte dat onbekende werelden konden bestaan, zowel angst als hoop opriep. Die combinatie van avontuur en intellectuele nieuwsgierigheid maakt deze roman tot een blijvende klassieker.

Deze editie nodigt de lezer uit om zich opnieuw onder te dompelen in een verhaal waarin wetenschap en fantasie hand in hand gaan, en waarin de menselijke drang om het onbekende te verkennen centraal staat.

Inhoudsopgave

Hoofdstuk I ‘Overal om ons heen zijn heldendaden mogelijk’ .	6
Hoofdstuk II ‘Probeer uw geluk bij professor Challenger’	11
Hoofdstuk III ‘Hij is een volstrekt onmogelijke man’	17
Hoofdstuk IV ‘Het is het allergrootste ter wereld’	24
Hoofdstuk V ‘Vraag!’	38
Hoofdstuk VI ‘Ik was de gesel des Heren’	49
Hoofdstuk VII ‘Morgen verdwijnen we in het onbekende’	57
Hoofdstuk VIII ‘De voorposten van de nieuwe wereld’	65
Hoofdstuk IX „Wie Had Dat Kunnen Voorzien?”	74
Hoofdstuk X „De wonderbaarlijkste dingen zijn gebeurd”	93
Hoofdstuk XI „Voor één keer was ik de held”	105
Hoofdstuk XII „Het was vreselijk in het bos”	118
Hoofdstuk XIII „Een aanblik die ik nooit zal vergeten”	130
Hoofdstuk XIV „Dat waren pas echte veroveringen”	142
Hoofdstuk XV „Onze ogen hebben grote wonderen aanschouwd”	154
Hoofdstuk XVI „Een stoet! Een stoet!”	167

Hoofdstuk I ‘Overal om ons heen zijn heldendaden mogelijk’

Mijnheer Hungerton, haar vader, was werkelijk de meest tactloze man op aarde – een warrige, pluizige, slordige kaketoer van een mens, innemend goedhartig, maar volkomen in beslag genomen door zijn eigen onnozele persoontje. Als er iets was dat mij van Gladys had kunnen afstoten, dan was het de gedachte aan zo’n schoonvader. Ik ben ervan overtuigd dat hij in zijn hart werkelijk geloofde dat ik drie avonden per week naar The Chestnuts kwam voor het genoegen van zijn gezelschap, en in het bijzonder om zijn uiteenzettingen over bimetallisme aan te horen – een onderwerp waarop hij zich een autoriteit waande. Die avond heb ik meer dan een uur naar zijn eentonige gekwetter geluisterd over slechte munt die goede verdringt, de nominale waarde van zilver, de depreciatie van de roepie en de ware maatstaven van wisselkoers. ‘Stel,’ riep hij met zwakke heftigheid, ‘dat alle schulden ter wereld tegelijkertijd opeisbaar worden verklaard en onmiddellijke betaling wordt geëist – wat zou er dan onder onze huidige omstandigheden gebeuren?’

Ik gaf het voor de hand liggende antwoord dat ik dan geruïneerd zou zijn, waarop hij uit zijn stoel opsprong, mij berispte om mijn aanhoudende lichtzinnigheid, die het hem onmogelijk maakte om in mijn bijzijn enig serieus onderwerp te bespreken, en de kamer uit stoof om zich te kleden voor een vrijmetselaarsbijeenkomst. Eindelijk was ik alleen met Gladys. Het beslissende ogenblik was gekomen! De hele avond had ik mij gevoeld als een soldaat die wacht op het sein voor een wanhopige onderneming: hoop op overwinning en vrees voor afwijzing wisselden elkaar af in mijn hoofd. Ze zat daar, met dat trotse, fijne profiel afgetekend tegen het rode gordijn. Wat was ze mooi! En toch hoe ongenaakbaar! We waren vrienden geweest, goede vrienden zelfs; maar nooit had ik verder kunnen komen dan de kameraadschap die ik ook met een van mijn collega’s bij de Gazette had kunnen hebben – volkomen openhartig, volkomen vriendelijk en volkomen onzinnelijk. Mijn instinct keert zich af van een vrouw die te vrijpostig en te gemakkelijk met mij omgaat. Dat is geen compliment voor een man. Waar het werkelijke geslachtsgevoel begint, daar zijn schroom en wantrouwen zijn metgezellen – een erfenis uit oude, boze tijden waarin liefde en geweld vaak hand in hand gingen. Het gebogen hoofd, de afgewende blik, de aarzelende stem, het terugdeinzende lichaam – dat zijn de ware tekens van hartstocht, niet de onwrikbare blik en het onbeschroomde antwoord. Zelfs in

mijn korte leven had ik dat al geleerd – of misschien had ik het meegekregen in die diepe rassenherinnering die wij instinct noemen. Gladys bezat alle vrouwelijke kwaliteiten. Sommigen vonden haar kil en hard; maar die gedachte was verraad. Die delicaat gebruide huid, bijna oosters van tint, dat ravenzwarte haar, die grote, vloeibare ogen, die volle maar verfijnde lippen – alle kenmerken van hartstocht waren aanwezig. Toch wist ik maar al te goed dat ik tot nu toe het geheim niet had ontdekt om die hartstocht tot leven te wekken. Wat er ook gebeurde, vanavond zou ik een einde maken aan de spanning en de zaak tot een besluit brengen. Ze kon mij afwijzen, maar beter een afgewezen minnaar dan een aanvaarde broer.

Zo ver waren mijn gedachten gevorderd en ik stond op het punt de lange, ongemakkelijke stilte te doorbreken, toen twee kritische, donkere ogen zich naar mij toe wendden en het trotse hoofd werd hoofdschuddend in glimlachende berisping geschud.

‘Ik heb een voorgevoel dat je een aanzoek gaat doen, Ned. Ik wou echt dat je het niet deed; want alles is nu zo prettig zoals het is.’

Ik schoof mijn stoel wat dichterbij. ‘Hoe wist je dat ik een aanzoek ging doen?’ vroeg ik oprecht verbaasd.

‘Weten vrouwen dat niet altijd? Denk je dat er ook maar één vrouw ter wereld ooit verrast is geweest? Maar – o Ned, onze vriendschap was zo goed en zo plezierig! Wat zonde om dat te bederven! Voel jij niet hoe prachtig het is dat een jonge man en een jonge vrouw zo open met elkaar kunnen praten, oog in oog, zoals wij dat doen?’

‘Ik weet het niet, Gladys. Ik kan ook oog in oog praten met – met de stationschef.’ Ik heb geen idee hoe die functionaris ineens ter sprake kwam, maar hij verscheen en deed ons allebei lachen. ‘Dat voldoet me volstrekt niet. Ik wil mijn armen om je heen, je hoofd op mijn borst, en – o Gladys, ik wil...’ Ze was uit haar stoel opgesprongen zodra ze zag dat ik aanstalten maakte om een paar van mijn wensen te demonstreren. ‘Je hebt alles bedorven, Ned,’ zei ze. ‘Het is allemaal zo mooi en natuurlijk, tot dit soort dingen zich aandienen! Wat jammer! Waarom kun je jezelf niet beheersen?’

‘Ik heb het niet uitgevonden,’ pleitte ik. ‘Het is de natuur. Het is de liefde.’

‘Misschien is het anders als beiden liefhebben. Ik heb dat nooit gevoeld.’

‘Maar je moet – jij, met jouw schoonheid, met jouw ziel! O Gladys, jij bent gemaakt om lief te hebben! Je moet liefhebben!’

‘Men moet wachten tot het komt.’

‘Maar waarom kun je niet van mij houden, Gladys? Is het mijn uiterlijk, of wat?’

Ze ontspande zich een weinig. Ze stak een hand uit – zo gracieus, zo licht voorovergebogen – en drukte mijn hoofd zachtjes terug. Toen keek ze met een weemoedige glimlach in mijn omhooggerichte gezicht.

‘Nee, dat is het niet,’ zei ze ten slotte. ‘Je bent van nature geen ijdele jongen, dus ik kan je gerust zeggen dat het dat niet is. Het zit dieper.’

‘Mijn karakter?’

Ze knikte ernstig.

‘Wat kan ik doen om het te verbeteren? Ga alsjeblieft zitten en praat erover. Nee echt, ik zal het niet doen als je alleen maar gaat zitten!’ Ze keek me aan met een verwonderd wantrouwen dat me veel liever was dan haar onverdeelde vertrouwen. Hoe primitief en dierlijk ziet het eruit als je het zo zwart op wit zet! – en misschien is het wel een gevoel dat alleen mij eigen is. Hoe dan ook, ze ging zitten. ‘Vertel me nu wat er mis is met mij.’

‘Ik ben verliefd op iemand anders,’ zei ze.

Nu was het mijn beurt om uit mijn stoel te springen.

‘Het is niemand in het bijzonder,’ legde ze uit, terwijl ze lachte om mijn gezicht. ‘Alleen een ideaal. Ik heb het soort man dat ik bedoel nog nooit ontmoet.’

‘Vertel me over hem. Hoe ziet hij eruit?’

‘O, hij zou heel goed op jou kunnen lijken.’

‘Wat lief van je om dat te zeggen! Wel, wat doet hij dan wat ik niet doe? Zeg het maar – geheelonthouder, vegetariër, luchtschipper, theosoof, bovenmens. Ik zal het proberen, Gladys, als je me maar een idee geeft van wat jou zou behagen.’

Ze lachte om de soepelheid van mijn karakter. ‘Wel, in de eerste plaats denk ik niet dat mijn ideaal zó zou spreken,’ zei ze. ‘Hij zou harder zijn, strenger, niet zo bereid om zich aan te passen aan de grillen van een dwaas meisje. Maar bovenal moet het een man zijn die dóét, die handelt, die de dood recht in het gezicht kan kijken zonder angst, een man van grote daden en vreemde ervaringen. Het is nooit de man zelf die ik zou liefhebben, maar altijd de roem die hij heeft verworven; want die zou op mij afstralen. Denk aan Richard Burton! Toen ik het leven van hem las dat zijn vrouw schreef, begreep ik haar liefde zo goed! En Lady

Stanley! Heb je ooit dat wonderlijke laatste hoofdstuk gelezen over haar man? Dat zijn het soort mannen dat een vrouw met haar hele ziel kan aanbidden, en toch groter wordt door die liefde, in plaats van kleiner, geëerd door de hele wereld als de inspiratrice van nobele daden.' Ze zag er zo prachtig uit in haar enthousiasme dat ik bijna het hele gesprek omhoog haalde. Ik vermande me en ging door met het betoog. 'We kunnen niet allemaal Stanley's en Burtons zijn,' zei ik, 'en bovendien krijgen we de kans niet – tenminste ik heb hem nooit gekregen. Als ik hem kreeg, zou ik hem aangrijpen.'

'Maar kansen liggen overal om je heen. Het kenmerk van het soort man dat ik bedoel is juist dat hij zijn eigen kansen schept. Je kunt hem niet tegenhouden. Ik heb hem nooit ontmoet, en toch ken ik hem zo goed. Overal om ons heen wachten heldendaden om verricht te worden. Het is aan mannen om ze te doen, en aan vrouwen om hun liefde te bewaren als beloning voor zulke mannen. Denk aan die jonge Fransman die vorige week in een luchtballon opsteeg. Er stond storm; maar omdat hij was aangekondigd, stond hij erop te vertrekken. De wind voerde hem vijftienhonderd mijl in vierentwintig uur en hij daalde neer midden in Rusland. Dat is het soort man dat ik bedoel. Denk aan de vrouw van wie hij hield, en hoe andere vrouwen haar benijdden! Dat zou ik willen zijn – benijd om mijn man.'

'Ik zou het gedaan hebben om jou een plezier te doen.'

'Maar je zou het niet moeten doen alleen om mij een plezier te doen. Je zou het moeten doen omdat je niet anders kunt, omdat het in je natuur ligt, omdat de man in jou schreeuwt om heroïsche uitdrukking. Toen je vorige maand die mijnramp in Wigan beschreef, had je toen niet naar beneden kunnen gaan om die mensen te helpen, ondanks de verstikkende damp?'

'Dat heb ik gedaan.'

'Je hebt er niets van gezegd.'

'Er viel niets mee te koop te lopen.'

'Dat wist ik niet.' Ze keek me met iets meer belangstelling aan. 'Dat was dapper van je.'

'Ik moest wel. Als je goede stukken wilt schrijven, moet je erbij zijn.'

'Wat een prozaïsch motief! Het haalt alle romantiek eruit. Maar toch, wat je motief ook was, ik ben blij dat je die mijn in bent gegaan.' Ze gaf me haar hand; maar met zoveel zoetheid en waardigheid dat ik niet anders kon dan me bukken

en haar kussen. ‘Misschien ben ik gewoon een dwaas meisje met meisjesdromen. En toch is het voor mij zo werkelijk, zo volkomen deel van wie ik ben, dat ik er niet anders op kan handelen. Als ik trouw, wil ik met een beroemd man trouwen!’

‘Waarom zou je niet?’ riep ik uit. ‘Het zijn vrouwen zoals jij die mannen oprichten. Geef me een kans, en kijk of ik hem grijp! Bovendien, zoals je zelf zegt, mannen moeten hun eigen kansen scheppen en niet wachten tot ze hun worden aangereikt. Kijk naar Clive – nog maar een klerk, en hij veroverde India! Bij George, ik zal nog iets bereiken in de wereld!’ Ze lachte om mijn plotselinge Ierse vuur. ‘Waarom niet?’ zei ze. ‘Je hebt alles wat een man kan hebben – jeugd, gezondheid, kracht, opvoeding, energie. Het speelt me dat je begon. En nu ben ik blij – zo blij – als het deze gedachten in je wekt!’

‘En als ik het doe –’

Haar lieve hand rustte als warm fluweel op mijn lippen. ‘Geen woord meer, meneer! Je had al een halfuur geleden op de krant moeten zijn voor de avonddienst; ik had alleen het hart niet om je eraan te herinneren. Misschien praten we er nog eens over, op een dag, als je je plaats in de wereld hebt veroverd.’ En zo liep ik die mistige novemberavond achter de tram van Camberwell aan, met een gloeiend hart en het vaste besluit dat er geen dag meer voorbij mocht gaan zonder dat ik een daad zou vinden die mijn geliefde waardig was. Maar wie – wie in deze wijde wereld had ooit kunnen vermoeden welke ongelooflijke vorm die daad zou aannemen, of langs welke vreemde wegen ik ertoe geleid zou worden? En toch zal dit openingshoofdstuk de lezer misschien voorkomen als iets dat niets met mijn verhaal te maken heeft; en toch zou er zonder dit geen verhaal zijn geweest. Want alleen wanneer een man de wereld intrekt met de gedachte dat overal om hem heen heldendaden wachten, en met de levendige begeerte in zijn hart om elke daad te volgen die binnen zijn bereik komt, breekt hij los, zoals ik deed, uit het leven dat hij kent, en waagt zich in dat wonderlijke, mystieke schemerland waar de grote avonturen liggen en de grote beloningen. Zie mij dan, op het kantoor van de Daily Gazette, waar ik een alleronbeduidendste medewerker was, met het vaste voornemen om diezelfde avond, als het enigszins mogelijk was, de queeste te vinden die mijn Gladys waardig zou zijn! Was het hardvochtigheid, was het zelfzucht dat zij mij vroeg mijn leven te wagen voor haar verheerlijking? Zulke gedachten komen misschien bij iemand van middelbare leeftijd; maar nooit bij een vurige drieëntwintigjarige in de koorts van zijn eerste liefde.

Hoofdstuk II ‘Probeer uw geluk bij professor Challenger’

Ik heb altijd veel op gehad met McArdle, die knorrige, oude, kromme, roodharige nieuwsredacteur, en ik hoopte stilletjes dat hij ook wel iets in mij zag. Beaumont was natuurlijk de eigenlijke baas, maar die zweefde in een ijle hoogte waar alleen internationale crises of een kabinetscrisis nog tot hem doordrongen. Soms zagen we hem in eenzame majesteit voorbijtrekken naar zijn heiligdom, met een vage blik en gedachten die ergens boven de Balkan of de Perzische Golf zweefden. Hij stond ver boven ons. Maar McArdle was zijn rechterhand, en hem kenden we tenminste. De oude man knikte toen ik binnenkwam en schoof zijn bril hoog op zijn kale voorhoofd.

‘Wel, meneer Malone, voor zover ik hoor doet u het uitstekend,’ zei hij in zijn vriendelijke Schotse tongval.

Ik bedankte hem. ‘Die mijnontploffing was prima. De brand in Southwark ook. U hebt de juiste beschrijvende toon. Wat komt u bij me doen?’

‘Om een gunst te vragen.’

Hij keek geschrokken en ontweek mijn blik. ‘Tss, tss! Wat is het?’ ‘Denkt u, meneer, dat u mij voor de krant op een of andere opdracht zou kunnen sturen? Ik zou mijn uiterste best doen om er iets goeds van te maken en u degelijk materiaal te bezorgen.’

‘Wat voor opdracht had u in gedachten, meneer Malone?’

‘Wel, meneer, iets met avontuur en gevaar erin. Ik zou werkelijk alles geven. Hoe moeilijker, hoe liever.’

‘U schijnt nogal gebrand te zijn op het verliezen van uw leven.’

‘Om mijn leven te rechtvaardigen, meneer.’

‘Lieve help, meneer Malone, dat is zeer... zeer verheven. Ik vrees dat de tijd voor dit soort dingen wel voorbij is. De kosten van een “speciale opdracht” wegen nauwelijks op tegen het resultaat, en in elk geval zou zo iets alleen naar een ervaren man met naam gaan, iemand die vertrouwen wekt bij het publiek. De grote witte vlekken op de kaart worden allemaal ingevuld, er is nergens meer ruimte voor romantiek. Wacht even!’ voegde hij eraan toe, en er verscheen een

plotselinge glimlach op zijn gezicht. ‘Als we het over witte vlekken hebben... Wat denkt u van het ontmaskeren van een bedrieger – een moderne Münchhausen – en hem belachelijk maken? U kunt aantonen dat hij een leugenaar is! Dat zou prachtig zijn, man. Wat zegt u daarvan?’

‘Alles – overal – het maakt me niet uit.’

McArdle verzonk een paar minuten in gedachten.

‘Ik vraag me af of u erin zou slagen om op vriendschappelijke voet te komen – of tenminste op spreekvoet – met die kerel,’ zei hij ten slotte. ‘U schijnt een gave te hebben om contact te leggen met mensen – sympathie, neem ik aan, of dierlijk magnetisme, of jeugdige vitaliteit, of zoiets. Ik voel het zelf ook.’

‘U bent heel vriendelijk, meneer.’

‘Waarom zou u dan niet uw geluk beproeven bij professor Challenger, van Enmore Park?’

Ik denk dat ik enigszins verrast keek. ‘Challenger!’ riep ik uit. ‘Professor Challenger, de bekende zoöloog! Was hij niet degene die de schedel van Blundell van de Telegraph heeft ingeslagen?’

De nieuwsredacteur glimlachte grimmig.

‘Zorgt dat u af? Zei u niet dat u op avontuur uit was?’

‘Het hoort bij het vak, meneer,’ antwoordde ik.

‘Precies. Ik neem aan dat hij niet altijd zo gewelddadig is. Misschien trof Blundell hem op een verkeerd ogenblik, of op de verkeerde manier. U hebt misschien meer geluk, of meer takt in de omgang met hem. Er zit vast iets in voor u, en de Gazette zou er werk van moeten maken.’

‘Ik weet eigenlijk heel weinig van hem,’ zei ik. ‘Ik herinner me alleen zijn naam in verband met de politierechter, wegens mishandeling van Blundell.’

‘Ik heb een paar aantekeningen voor u, meneer Malone. Ik houd de professor al een tijdje in de gaten.’ Hij haalde een vel papier uit een la. ‘Hier is een samenvatting van zijn loopbaan. Ik geef het u kort:

“Challenger, George Edward. Geboren: Largs, Schotland, 1863. Opleiding: Largs Academy; Universiteit van Edinburgh. Assistent British Museum, 1892. Assistent-hoofd Afdeling Vergelijkende Antropologie, 1893. Ontslag na scherpe briefwisseling hetzelfde jaar. Winnaar Crayston-medaille voor zoölogisch

onderzoek. Buitenlands lid van” – nou ja, een hele lijst, twee duim kleine lettertjes – “Société Belge, American Academy of Sciences, La Plata, enzovoort. Oud-voorzitter Palaeontologische Vereniging. Sectie H, British Association” – enzovoort, enzovoort – “Publicaties: ‘Enige waarnemingen aan een reeks Kalmuk-schedels’; ‘Schetsen van de evolutie der gewervelden’; en talrijke artikelen, waaronder ‘De grondfout van het weismannisme’, dat felle discussie uitlokte op het Zoölogisch Congres te Wenen. Liefhebberijen: Wandelen, Alpinisme. Adres: Enmore Park, Kensington, W.”

‘Hier, neem het mee. Voor vanavond heb ik niets meer voor u.’

Ik stak het papiertje in mijn zak. ‘Nog één ogenblik, meneer,’ zei ik, toen ik besepte dat het een roze kale kruin was die mij aankeek, en geen rood gezicht. ‘Ik begrijp nog niet goed waarom ik deze heer moet interviewen. Wat heeft hij gedaan?’ Het gezicht kleurde weer rood. ‘Twee jaar geleden alleen op expeditie naar Zuid-Amerika gegaan. Vorig jaar teruggekomen. Ongetwijfeld is hij daar geweest, maar hij weigert te zeggen waar precies. Begon vaag over zijn avonturen te vertellen, maar toen iemand hem op tegenstrijdigheden wees, klapte hij dicht als een oester. Er is iets wonderlijks gebeurd – of de man is een kampioenleugenaar, wat waarschijnlijker is. Had een paar beschadigde foto’s, die volgens hem vervalsingen zijn. Wordt zo prikkelbaar dat hij iedereen die vragen stelt aanvalt en verslaggevers de trap af smijt. Naar mijn mening is hij gewoon een moordlustige grootheidswaan met een wetenschappelijke hobby. Dat is uw man, meneer Malone. Vooruit nu, ga kijken wat u van hem kunt maken. U bent groot genoeg om uzelf te redden. Hoe dan ook, u bent veilig. Werkgeversaansprakelijkheidswet, weet u wel.’ Het grijnzende rode gezicht veranderde weer in een roze ovaal met rossig dons eromheen; het onderhoud was afgelopen. Ik liep naar de Savage Club, maar in plaats van naar binnen te gaan leunde ik op de leuning van Adelphi Terrace en staarde lange tijd peinzend naar de bruine, olieachtige rivier. In de open lucht kan ik altijd het helderst en kalmst denken. Ik haalde het lijstje met professor Challengers prestaties tevoorschijn en las het nog eens door onder de elektrische lantaarn. Toen kreeg ik wat ik alleen maar als een inval kan beschouwen. Als journalist voelde ik aan alles wat ik gehoord had dat ik nooit rechtstreeks bij die norse professor zou kunnen komen. Maar die twee vermeldingen van twist in zijn summiere levensloop konden maar één ding betekenen: hij was een fanaticus op wetenschappelijk gebied. Lag daar niet een opening waardoor hij bereikbaar zou kunnen zijn? Ik zou het proberen. Ik ging de club binnen. Het was net na elven en de grote zaal was al behoorlijk vol, al was het nog niet echt druk. Ik zag een lange, magere, hoekige man in een leunstoel bij het vuur. Toen ik mijn stoel bij

hem neerzette, keek hij op. Het was precies de man die ik hebben moest: Tarp Henry, van de redactie van Nature, een tenger, droog, leerachtig wezen, dat voor wie hem kende vol zat met milde menselijkheid. Ik viel meteen met de deur in huis.

‘Wat weet jij van professor Challenger?’

‘Challenger?’ Hij fronste zijn wenkbrauwen in wetenschappelijke afkeuring. ‘Challenger was die man die met een onzinnig verhaal uit Zuid-Amerika kwam.’

‘Wat voor verhaal?’

‘O, pure onzin over een of andere rare dieren die hij ontdekt zou hebben. Ik geloof dat hij het later heeft ingetrokken. Hoe dan ook, hij heeft alles doodgezwegen. Hij gaf een interview aan Reuters, maar er ontstond zo’n geschreeuw dat hij inzag dat het niet ging. Het was een smadelijke geschiedenis. Er waren er een paar die hem serieus namen, maar hij joeg ze al gauw weg.’ ‘Hoe?’

‘Door zijn onuitstaanbare grofheid en onmogelijke gedrag. Neem nou die arme oude Wadley van het Zoölogisch Instituut. Wadley stuurde hem een boodschap: “De voorzitter van het Zoölogisch Instituut biedt professor Challenger zijn complimenten aan en zou het als een persoonlijke gunst beschouwen als hij de eer wilde aannemen om op de volgende vergadering te komen.” Het antwoord was niet voor herhaling vatbaar.’

‘Je meent het niet!’

‘Nou, een afgezwakte versie zou luiden: “Professor Challenger biedt de voorzitter van het Zoölogisch Instituut zijn complimenten aan en zou het als een persoonlijke gunst beschouwen als hij naar de duivel wilde gaan.”’ ‘Goeie genade!’

‘Ja, ik denk dat dat ongeveer was wat de oude Wadley zei. Ik herinner me zijn weklacht op de vergadering, die begon met: “Na vijftig jaar ervaring in wetenschappelijk verkeer...” Het brak de oude man helemaal.’

‘Nog meer over Challenger?’

‘Wel, ik ben bacterioloog, weet je. Ik leef in een microscoop met negenhonderd keer vergroting. Ik kan nauwelijks serieus nemen wat ik met het blote oog zie. Ik ben een grensbewoner aan de uiterste rand van het kenbare, en ik voel me volkomen misplaatst als ik mijn studeerkamer verlaat en in aanraking kom met jullie grote, ruwe, logge wezens. Ik sta te ver af om roddels te verspreiden, maar op wetenschappelijke bijeenkomsten heb ik wel het een en ander over Challenger

gehoord, want hij is een van die mannen die niemand kan negeren. Hij is zo knap als ze gemaakt worden – een volle accu van kracht en levenslust –, maar een twistzieke, slechtgehumeurde zonderling, en bovendien gewetenloos. Hij is zelfs zo ver gegaan dat hij foto's vervalste in die Zuid-Amerikaanse zaak.'

'Je zegt dat hij een zonderling is. Wat is zijn speciale stokpaardje?'

'Hij heeft er duizend, maar het laatste gaat over Weismann en de evolutie. Er is in Wenen een vreselijke ruzie over geweest, geloof ik.'

'Kun je me niet vertellen waar het om gaat?'

'Niet op dit moment, maar er bestaat een vertaling van de verslagen. Die hebben we op kantoor gearchiveerd. Wil je meekomen?'

'Precies wat ik nodig heb. Ik moet die kerel interviewen en ik heb een aanknopingspunt nodig. Het is ontzettend aardig van je om me te helpen. Ik ga nu met je mee, als het niet te laat is.' Een halfuur later zat ik op de krantenredactie met een dik boekdeel voor me, opengeslagen bij het artikel "Weismann versus Darwin", met als ondertitel "Felle protesten te Wenen. Levendige discussies." Mijn wetenschappelijke opleiding was nogal verwaarloosd, zodat ik het hele betoog niet kon volgen, maar het was duidelijk dat de Engelse professor zijn onderwerp op zeer strijdlustige wijze had aangepakt en zijn continentaal collega's grondig had geïrriteerd. "Protesten", "Opschudding" en "Algemene oproep tot de voorzitter" waren drie van de eerste woorden die mijn oog troffen. De rest had net zo goed Chinees kunnen zijn, zoveel zin kreeg ik eruit. 'Kon je het niet voor me in het Engels vertalen?' vroeg ik zielig aan mijn helper.

'Het is al een vertaling.'

'Dan kan ik beter mijn geluk beproeven met het origineel. 'Het is inderdaad nogal diep voor een leek.'

'Als ik maar één goede, stevige zin kon vinden die een soort menselijke gedachte leek over te brengen, dan zou dat genoeg zijn. Ah, deze hier. Ik begrijp er vaag iets van. Ik zal hem overschrijven. Dit wordt mijn aanknopingspunt bij de vreselijke professor.'

'Kan ik verder nog iets doen?'

'Ja, ik wil hem een brief schrijven. Als ik die hier mag opstellen en jouw adres mag gebruiken, geeft dat meer gewicht.'

'We krijgen die kerel hier straks tekeer gaan en de meubels slopen.'

‘Nee, nee, je krijgt de brief te zien – niets strijdlusts, dat verzeker ik je.’

‘Goed, dat is mijn stoel en bureau. Papier ligt daar. Ik wil hem graag censureren voor hij verstuurd wordt.’ Het kostte moeite, maar ik vind zelf dat het geen slecht resultaat is geworden. Trots las ik hem hardop voor aan de kritische bacterioloog. Geachte professor Challenger,

Als nederig student der natuur heb ik altijd de grootste belangstelling gehad voor uw beschouwingen over de verschillen tussen Darwin en Weismann. Onlangs heb ik mijn geheugen opgefrist door uw meesterlijke rede te Wenen opnieuw te lezen. Die heldere en bewonderenswaardige uiteenzetting lijkt het laatste woord in deze zaak. Er is echter één zin – namelijk: “Ik protesteer met klem tegen de onverdraaglijke en volkomen dogmatische bewering dat elk afzonderlijk id een microkosmos is, beziel met een historische architectuur die langzaam door de geslachten heen is uitgebouwd.” Hebt u, in het licht van later onderzoek, geen behoefte deze uitspraak te herzien? Vindt u niet dat zij te sterk is aangezet? Met uw toestemming zou ik gaarne een onderhoud met u willen hebben, daar ik sterk op dit onderwerp gesteld ben en bepaalde suggesties heb die ik alleen in een persoonlijk gesprek kan toelichten. Met uw goedvinden hoop ik u de eer te bewijzen u overmorgen (woensdag)ochtend om elf uur te bezoeken. Ik blijf, meneer, met de verzekering van mijn diepste hoogachting, uw zeer toegenegen Edward D. Malone

‘Hoe is dat?’ vroeg ik triomfantelijk.

‘Wel, als je geweten dat aankan...’

‘Het heeft me nog nooit in de steek gelaten.’

‘Maar wat ben je van plan?’

‘Er te komen. Zodra ik in zijn kamer sta, zie ik misschien een opening. Misschien ga ik zelfs zover dat ik openlijk biecht. Als hij sportief is, zal hij het grappig vinden.’

‘Grappig vinden! Hij zal eerder degene zijn die grappig doet. Een maliënkolder of een Amerikaans footballpak – dat heb je nodig. Nou, tot ziens. Woensdagochtend heb ik het antwoord voor je – als hij ooit de moeite neemt om te antwoorden. Hij is een gewelddadig, gevaarlijk, twistziek type, gehaat door iedereen die hem tegenkomt, en het mikpunt van de studenten, voor zover die het wagen hem te tarten. Misschien is het voor jou het beste als je nooit meer iets van hem hoort.’

Hoofdstuk III ‘Hij is een volstrekt onmogelijke man’

De vrees of hoop van mijn vriend zou niet in vervulling gaan. Toen ik woensdag arriveerde, lag er een brief met het poststempel van West Kensington, en mijn naam was in een handschrift vol scherpe haken over de envelop gekrabbeld. De inhoud luidde als volgt:

Enmore Park, W. Geachte heer, Ik heb uw brief in goede orde ontvangen, waarin u beweert mijn opvattingen te onderschrijven, al is mij niet bekend dat die opvattingen afhankelijk zijn van bijval, van u of van wie dan ook. U hebt het gewaagd het woord ‘speculatie’ te gebruiken met betrekking tot mijn uiteenzetting over het darwinisme, en ik wijs u erop dat zulk een woord in zulk een verband buitengewoon aanstootgevend is. De samenhang overtuigt mij echter dat u eerder uit onwetendheid en gebrek aan takt hebt gezondigd dan uit kwaadwilligheid, zodat ik bereid ben de zaak te laten rusten. U haalt een losstaande zin aan uit mijn lezing en schijnt er moeite mee te hebben die te begrijpen. Ik zou hebben gedacht dat alleen een subhumaan verstand zo’n punt kon missen, maar als het werkelijk nadere uitleg behoeft, wil ik u op het genoemde uur ontvangen, al zijn bezoeken en bezoekers van welke aard ook mij uitermate onaangenaam. Wat uw suggestie betreft dat ik mijn mening zou kunnen herzien, dient u te weten dat het niet mijn gewoonte is mijn weloverwogen en rijpe opvattingen na een weloverwogen uitspraak te wijzigen. U wilt zo goed zijn de envelop van deze brief aan mijn bediende Austin te tonen wanneer u komt, aangezien hij alle mogelijke voorzorgsmaatregelen moet nemen om mij te beschermen tegen de opdringerige schoften die zich ‘journalisten’ noemen. Met vriendelijke groet, George Edward Challenger.

Dit was de brief die ik hardop voorlas aan Tarp Henry, die vroeg was gekomen om het resultaat van mijn waagstuk te horen. Zijn enige opmerking luidde: ‘Er bestaat een nieuw spul, cuticura of zoiets, dat beter is dan arnica.’ Sommige mensen hebben een werkelijk merkwaardig gevoel voor humor.

Het was bijna halfelf toen ik bericht kreeg, maar een taxi bracht me ruim op tijd bij mijn afspraak. We stopten voor een imposant huis met zuilenportaal, en de zwaar beklede ramen verraadden de welstand van deze geduchte professor. De deur werd geopend door een zonderlinge, donker getinte, uitgedroogde man van onbestemde leeftijd, in een donker pilotenjack en bruine leren beenkappen. Later hoorde ik dat hij de chauffeur was, die de leemten opvulde die telkens

ontstonden door wegvlochtende butlers. Hij nam me van top tot teen op met een doordringende lichtblauwe blik.

‘Verwacht?’ vroeg hij.

‘Een afspraak.’

‘Brief bij u?’

Ik toonde de envelop.

‘Goed.’ Hij leek een man van weinig woorden. Ik volgde hem door de gang, toen een kleine vrouw plotseling uit wat de eetkamer bleek te zijn naar voren trad. Ze was een levendige, donkere, sprankelende dame, meer Frans dan Engels van type.

‘Een ogenblik,’ zei ze. ‘U kunt wachten, Austin. Komt u even binnen, meneer. Mag ik vragen of u mijn man al eerder hebt ontmoet?’

‘Nee, mevrouw, die eer heb ik nog niet gehad.’

‘Dan bied ik u bij voorbaat mijn excuses aan. Ik moet u waarschuwen dat hij een volstrekt onmogelijke man is – absoluut onmogelijk. Als u gewaarschuwd bent, zult u eerder geneigd zijn begrip op te brengen.’

‘U bent bijzonder attent, mevrouw.’

‘Komt u snel de kamer uit als hij neigingen tot geweld vertoont. Blijf niet met hem redetwisten. Verscheidene mensen zijn gewond geraakt doordat ze dat wel deden. Daarna volgt een openbaar schandaal, en dat valt op mij en op ons allemaal terug. Ik neem aan dat het niet over Zuid-Amerika ging waarom u hem wilde spreken?’

Ik kon een dame niet voorliegen.

‘Lieve hemel! Dat is nu juist zijn gevaarlijkste onderwerp. U zult geen woord geloven van wat hij zegt – ik verwonder me er niet over. Maar zeg hem dat vooral niet, want dan wordt hij razend. Doet u alsof u hem gelooft, dan komt u er misschien goed doorheen. Vergeet niet dat hij het zelf gelooft. Daar kunt u zeker van zijn. Een eerlijker man heeft nooit geleefd. Blijf niet langer talmen, anders krijgt hij argwaan. Als u hem werkelijk gevaarlijk vindt – echt gevaarlijk – luid dan de bel en houd hem op afstand tot ik kom. Zelfs in zijn ergste buien kan ik hem meestal de baas.’

Met deze bemoedigende woorden gaf de dame mij over aan de zwijgzame Austin, die als een bronzen beeld van discretie tijdens ons korte gesprek had staan wachten, en ik werd naar het einde van de gang geleid. Er klonk een klopp op een deur, een stierengebrul van binnen, en ik stond oog in oog met de professor.

Hij zat in een draaistoel achter een breed bureau, bedekt met boeken, kaarten en diagrammen. Toen ik binnenkwam, zwenkte zijn stoel naar mij toe. Zijn aanblik benam me de adem. Ik was voorbereid op iets vreemds, maar niet op zo'n overweldigende persoonlijkheid. Het was zijn omvang die je de adem afsneed – zijn omvang en zijn imposante verschijning. Zijn hoofd was reusachtig, het grootste dat ik ooit op een menselijk lichaam had gezien. Ik ben ervan overtuigd dat zijn hoge hoed, als ik hem ooit had opgezet, helemaal over mij heen zou zijn gegleden en op mijn schouders zou zijn blijven rusten. Hij had het gezicht en de baard die ik associeer met een Assyrische stier: het eerste blozend, de laatste zo zwart dat er bijna een zweem van blauw in zat, schopvormig en golvend over zijn borst. Het haar was eigenaardig, van voren plat tegen zijn machtige voorhoofd geplakt in een lange, gebogen lok. De ogen waren blauwgrijs onder zware zwarte borstels, heel helder, heel kritisch en heel gebiedend. Brede schouders en een borst als een ton vormden de rest van wat boven het bureau uitstak, afgezien van twee kolossale handen bedekt met lang zwart haar. Dit alles, plus een bulderende, grommende, rommelende stem, vormde mijn eerste indruk van de beruchte professor Challenger.

‘En?’ zei hij met een hoogst onbeschaamde starende blik. ‘Wat nu?’

Ik moest mijn bedrog nog even volhouden, anders was dit kennelijk het einde van het onderhoud.

‘U was zo goed mij een afspraak te verlenen, meneer,’ zei ik nederig, terwijl ik de envelop tevoorschijn haalde.

Hij nam mijn brief van zijn bureau en legde hem voor zich neer.

‘O, u bent die jongeman die geen eenvoudig Engels begrijpt, nietwaar? Mijn algemene conclusies keurt u welwillend goed, begrijp ik?’

‘Volkomen, meneer – volkomen!’ Ik legde veel nadruk in mijn woorden.

‘Lieve hemel! Dat versterkt mijn positie aanzienlijk, nietwaar? Uw leeftijd en voorkomen maken uw steun dubbel waardevol. Wel, u bent tenminste beter dan die zwijnenhoop in Wenen, wier collectieve gegrom echter niet ergerlijk is dan de geïsoleerde poging van het Britse varken.’ Hij keek me aan als de huidige vertegenwoordiger van dat beest.